

ข้อ 4-5 กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 3 - 4

กลุ่มวิชากฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ภาค 2 สมัย 67

แบบคำฟ้องของคดีอาญาทั่วไป (มาตรา 158)

ส่วนเริ่มต้นคำฟ้องตั้งแต่อนุ (1) ถึง (4) ไม่มีผลต่อการต่อสู้คดี แต่ตั้งแต่อนุ (5) ถึง (7) มีผลต่อการต่อสู้คดี

มาตรา 158 (1) ถึง (7) กำหนดแบบคำฟ้องของคดีอาญาไว้โดยเฉพาะแล้ว จึงไม่อาจนำป.วิ.พ.มาตรา 172 มาใช้บังคับโดยอนุโลมได้ (ฎีกาที่ 2197/2547)

เนื้อหาของคำฟ้องตามมาตรา 158 (5)

เนื้อหาที่ต้องบรรยายฟ้อง

(1) ต้องบรรยาย “การกระทำทั้งหลาย” ที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด

ผลของการบกพร่อง : ฟ้องขาดองค์ประกอบของความผิด

(2) ต้องบรรยายข้อเท็จจริง และ รายละเอียดเกี่ยวกับ “เวลา” และ “สถานที่” ซึ่งเกิดการกระทำนั้นๆ

ผลของการบกพร่อง : ฟ้องไม่มีเวลาหรือ สถานที่ที่กระทำผิด

(3) ต้องบรรยาย “บุคคล” หรือ “สิ่งของที่เกี่ยวข้องด้วยพอสมควร” เท่าที่จะให้จำเลยเข้าใจข้อหาได้ดี

ผลของการบกพร่อง : ฟ้องเคลือบคลุม

1. การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด

1.1 หมายถึงข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดที่โจทก์ฟ้องขอให้ลงโทษจำเลย (ฎีกาที่ 288/2515) ดังนั้น หากคำฟ้องของโจทก์ผิดพลาดหรือบกพร่องในข้อนี้ย่อมถือว่าเป็นฟ้องที่มีได้บรรยายการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด เป็นฟ้องที่ขาด

สาระสำคัญของความผิด แม้จำเลยให้การรับสารภาพก็ถือว่าเป็นการรับสารภาพตามฟ้องซึ่งไม่เป็นความผิด ศาลต้องพิพากษายกฟ้อง (ฎีกาที่ 568/2537)

การกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด ให้พิจารณาจากคำฟ้อง และคำขอ คำพิพากษาฎีกาที่ 1568/2554 แม้คำฟ้องของโจทก์มิได้ระบุถึงวันที่หรือเวลาที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิด แต่ในตอนท้ายของคำฟ้องโจทก์บรรยายว่าระหว่างสอบสวนจำเลยถูกควบคุมตัวตั้งแต่วันถูกจับตลอดมา ขณะนี้จำเลยต้องขังอยู่ตามหมายขังของศาลนี้ ในคดีหมายเลขดำที่ ผ.149/2551 โดยได้แนบบันทึกการจับกุมจำเลยระบุถึงเวลาที่จับกุมและพฤติการณ์ในการกระทำความผิดว่าเมื่อวันที่ 21 กรกฎาคม 2551 เวลา 6.30 นาฬิกา เจ้าพนักงานตำรวจพบต้นกล้วย 1 ต้น สูงประมาณ 1.65 เมตร ปลูกอยู่ในรั้วข้างบ้านจำเลย จำเลยยอมรับว่าเป็นของตนจริงจึงจับกุมจำเลย ซึ่งพออนุโลมได้ว่าเป็นส่วนประกอบของคำฟ้อง เมื่อปรากฏว่าในสำนวนคดีหมายเลขดำที่ ผ. 149/2551 ซึ่งติดอยู่ตอนหน้าของสำนวนคดีนั้น ตามคำร้องของพนักงานสอบสวนที่ขอฝากขังจำเลยในขณะที่เป็นผู้ต้องหาระบุถึงพฤติการณ์ในการกระทำความผิดดังกล่าว จำเลยยอมเข้าใจได้ดีว่าวันที่หรือเวลาที่อ้างว่าจำเลยกระทำความผิดเมื่อใด จึงให้การรับสารภาพ ดังนี้ คำฟ้องของโจทก์สมบูรณ์ ชอบด้วย ป.วิ.อ.มาตรา 158 (5)

1.2 ฟ้องที่มีได้บรรยายการกระทำทั้งหลายที่อ้างว่าจำเลยได้กระทำความผิด คือ ฟ้องที่บรรยายไม่ครบองค์ประกอบความผิดไม่ชอบด้วย มาตรา 158 (5) ศาลไม่อาจลงโทษจำเลยได้ อีกทั้งยังเป็นคำฟ้องที่ศาลไม่อาจสั่งให้แก้ไขให้ถูกต้องในชั้นตรวจรับคำฟ้องตามมาตรา 161 และโจทก์เองก็ไม่มีสิทธิขอแก้ไขคำฟ้องนั้นให้ถูกต้องสมบูรณ์ขึ้นในภายหลังตามมาตรา 163 และ มาตรา 164 ได้ด้วย

*คำพิพากษาฎีกาที่ 7972/2554 ฟ้องโจทก์ตาม พ.ร.บ. จัดหางานและคุ้มครองคนหางานฯ มาตรา 91 ตรี เป็นฟ้องที่ขาดองค์ประกอบแห่งความผิดไม่ชอบด้วย ป.วิ.อ.มาตรา 158 (5) วรรคหนึ่ง แม้โจทก์จะกล่าวมาในท้องในช่องความผิดถึงข้อหาความผิดดังกล่าว และมีคำของให้ลงโทษตามมาตรา 91 ตรี มาท้ายฟ้อง รวมถึงมีการสืบพยานโจทก์ถึงเรื่องดังกล่าวและจำเลยไม่ให้การอันถือว่าเป็นการให้การปฏิเสธก็ตาม ก็หาทำให้ฟ้องของโจทก์ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายมาแล้วได้รับกายกเว้นไม่ต้องปฏิบัติตาม ป.วิ.อ.มาตรา 158 (5) แต่อย่างไรไม่ การขอแก้คำฟ้องของโจทก์ในเวลาต่อมา แม้จะเป็นการขอแก้ไขตาม ป.วิ.อ.มาตรา 163 และมาตรา 164 แต่การขอแก้ไขดังกล่าวนั้นฟ้องเดิมจะต้องสมบูรณ์อยู่แล้ว หากต่อมามีข้อที่จะต้องแก้หรือเพิ่มเติมอีก แต่

ไม่ใช่เป็นเรื่องที่ฟ้องเดิมไม่สมบูรณ์ ขาดสาระสำคัญแห่งการกระทำความผิด โจทก์จะมาขอแก้ไขให้สมบูรณ์เช่นกรณีนี้หาได้ไม่

คำพิพากษาฎีกาที่ 2006/2541 การออกเช็คที่จะเป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 (1) ต้องเป็นการออกเช็คเพื่อชำระหนี้ที่มีอยู่จริง และบังคับได้ตามกฎหมาย เป็นข้อเท็จจริงประการหนึ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบของความผิดด้วย เมื่อคำฟ้องโจทก์บรรยายแต่เพียงว่าจำเลยออกเช็คเพื่อชำระหนี้เงินกู้ โดยมีได้ระบุว่าเป็นหนี้ที่มีอยู่จริงและบังคับได้ตามกฎหมาย ทั้งโจทก์มิได้แนบสำเนาสัญญากู้ยืมมาทำยฟ้อง คำฟ้องของโจทก์จึงขาดข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบของความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดอันเกิดจากการใช้เช็ค พ.ศ. 2534 มาตรา 4 เป็นฟ้องที่ไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 158(5) โจทก์จะมาขอแก้ไขเพิ่มเติมฟ้องในภายหลังเพื่อให้ฟ้องโจทก์สมบูรณ์ขึ้นอันเป็นการกระทำให้เสียเปรียบจึงไม่อาจกระทำได้ ศาลจึงอนุญาตให้โจทก์แก้ไขเพิ่มเติมฟ้องไม่ได้

1.3 ความผิดที่มี “พฤติการณ์ประกอบการกระทำ” เป็นองค์ประกอบภายนอก โจทก์ก็ต้องบรรยายมาให้ครบองค์ประกอบด้วย

(1) ในความผิดเกี่ยวกับการก่อให้เกิดอันตรายต่อประชาชนตาม ป.อ. ม.220, 221 และ 225-234 มีองค์ประกอบความผิดในส่วนที่เป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำว่า “...จนน่าจะเป็นอันตรายแก่บุคคลอื่นหรือทรัพย์สินของผู้อื่น...” โจทก์ก็ย่อมอยู่ในบังคับที่ต้องบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบของความผิดอาญาในบทมาตราร่างต่าง ๆ ดังกล่าวด้วย (ฎีกาที่ 5364/2536)

(2) ความผิดฐานเบิกความเท็จ (ป.อ.มาตรา 177) และนำสืบหรือแสดงพยานหลักฐานอันเป็นเท็จ (ป.อ.มาตรา 180) มีองค์ประกอบว่า “ถ้าความเท็จนั้นเป็นข้อสำคัญในคดี” โจทก์ต้องบรรยายองค์ประกอบข้อนี้ด้วย ทั้งต้องบรรยายด้วยว่าเป็นข้อสำคัญในคดีอย่างไร (ฎีกาที่ 2644/2554) เว้นแต่เมื่ออ่านฟ้องโดยรวมแล้วพอเข้าใจได้ (ฎีกาที่ 3107/2552)

(3) ความผิดฐานโกงเจ้าหนี้ (ป.อ.มาตรา 350) มีองค์ประกอบว่า “เจ้าหนี้ได้ใช้หรือจะใช้สิทธิเรียกร้องทางศาลให้จำเลยชำระหนี้แล้ว” ด้วย (ฎีกาที่ 184/2541)

(4) ความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ โจทก์ต้องบรรยายฟ้องว่า เจ้าพนักงานผู้กระทำได้ใช้อำนาจในตำแหน่งที่ดำรงอยู่

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5288/2553 การกระทำที่เป็นความผิดฐานเป็นเจ้าพนักงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบนั้นในส่วนของกรกระทำจะต้องเป็นเรื่องที่เจ้าพนักงานผู้กระทำได้ใช้

อำนาจในตำแหน่งที่ตนดำรงอยู่โดยตรง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากคำฟ้องแล้วจะเห็นว่าขณะเกิดเหตุ จำเลยเป็นเจ้าของงานดำรงตำแหน่งเจ้าหน้าที่บริหารงานที่ดินมีหน้าที่เพียงแนะนำประชาชนในเรื่อง ที่เกี่ยวกับที่ดิน ดำเนินการเรื่องจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมเกี่ยวกับที่ดินและปฏิบัติราชการตาม ป.ที่ดินเท่านั้น หาได้มีอำนาจหน้าที่ในการขอตั้งผู้จัดการมรดกซึ่งเป็นเรื่องที่ผู้ร้องจะต้องไป ดำเนินการเองด้วยไม่ การจูงใจผู้เสียหายเพื่อให้มอบเงินให้แก่จำเลยในการที่จำเลยจะดำเนินการ เรื่องขอตั้งผู้จัดการมรดกจึงเป็นเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่ของจำเลย การกระทำของจำเลยจึงไม่ เป็นความผิดฐานเป็นเจ้าของงานใช้อำนาจในตำแหน่งโดยมิชอบ

1.4 กรณีที่ศาลยกฟ้องเพราะขาดองค์ประกอบของความผิดนั้น ถือว่าศาลได้วินิจฉัย เนื้อหาของความผิดอันเป็นกรณีที่ศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องตาม มาตรา 39 (4) แล้ว สิทธินำคดีอาญาของโจทก์มาฟ้องย่อมระงับไป โจทก์ไม่มีสิทธินำ คดีอาญาเรื่องเดียวกันนั้นมาฟ้องจำเลยใหม่โดยบรรยายฟ้องให้ครบองค์ประกอบความผิดได้

คำพิพากษาฎีกาที่ 2757/2544 ในคดีที่ราษฎรเป็นโจทก์ ศาลชั้นต้นจะพิพากษายกฟ้อง โดยไม่นัดไต่สวนมูลฟ้อง หรือนัดไต่สวนมูลฟ้องแล้วพิพากษายกฟ้องโดยไม่ไต่สวนมูลฟ้อง หรือไต่ สวนมูลฟ้องแล้วพิพากษายกฟ้องก็ได้ทั้งสิ้น เพราะเป็นดุลพินิจในการดำเนินกระบวนการพิจารณาให้คดี เสร็จสิ้นไปโดยเร็วและชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น เมื่อศาลชั้นต้นเห็นว่าคดีพอที่จะวินิจฉัยชี้ขาดได้ และมีคำสั่งให้งดการไต่สวนมูลฟ้องและนัดฟังคำสั่งหรือคำพิพากษาไป ย่อมมีอำนาจกระทำ ได้ คดีอาญาเรื่องก่อน โจทก์และจำเลยทั้งแปดเป็นคู่ความรายเดียวกับคดีนี้โดยโจทก์ฟ้องว่าจำเลยทั้ง แปดร่วมกระทำความผิดในข้อหาตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 เช่นเดียวกับคดีนี้ซึ่งคดี ก่อนศาลชั้นต้นมีคำสั่งในชั้นตรวจคำฟ้องว่า "การกระทำของจำเลยทั้งแปดตามคำฟ้องของโจทก์ ไม่ปรากฏว่าเป็นการไม่ชอบด้วยหน้าที่โดยทุจริต หรือเพื่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์หรือ ผู้อื่นที่จะเป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 157 อย่างไรพิพากษายกฟ้อง" เท่ากับศาลชั้นต้นพิเคราะห์แล้วว่าการกระทำของจำเลยทั้งแปดตามที่โจทก์ฟ้องไม่มีความผิด ซึ่งเป็นการยกฟ้องตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 185 ถือว่าศาลชั้นต้นได้ วินิจฉัยชี้ขาดในเนื้อหาการกระทำและมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้องแล้ว โจทก์ฟ้องคดีนี้อีกจึงเป็นฟ้องซ้ำ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(4)

1.5 โจทก์ไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายอย่างเคร่งครัด

โจทก์บรรยายฟ้องโดยใช้ถ้อยคำอย่างอื่นได้ เพียงแต่อ่านโดยรวมแล้วต้องได้ความว่าจำเลย กระทำการครบองค์ประกอบของความผิดที่กฎหมายบัญญัติไว้ได้

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 706/2516 การบรรยายฟ้องโจทก์ไม่จำเป็นต้องใช้ถ้อยคำตามกฎหมาย โจทก์จะใช้ถ้อยคำอย่างไรก็ได้ ขอให้เข้าใจได้ว่าจำเลยกระทำการตามที่กฎหมาย โจทก์จะใช้ถ้อยคำอย่างไร ขอให้เข้าใจได้ว่าจำเลยกระทำการตามที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดก็เป็นอันเพียงพอแล้ว

1.6 คำว่า “โดยทุจริต” เป็นองค์ประกอบภายในของความผิดอาญาหลายฐาน

เช่น ป.อ. ม.334, 336, 339, 340, 341, 352 หรือ ม.157 เป็นต้น หรือคำว่า “โดยไม่มีเหตุอันสมควร” หรือ “โดยปราศจากเหตุอันสมควร” ซึ่งเป็นพฤติการณ์ประกอบการกระทำผิดฐานบุกรุกตาม ป.อ. ม.364 การบรรยายฟ้องโดยใช้คำเหล่านี้ย่อมเป็นการบรรยายฟ้องครบองค์ประกอบความผิดอย่างแน่นอน แต่ถึงแม้โจทก์จะมีได้ใช้ถ้อยคำตามกฎหมายดังกล่าว แต่ใช้คำว่า “บังอาจ” ซึ่งเมื่ออ่านประกอบข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำของจำเลยที่โจทก์บรรยายมาในฟ้องแล้ว พอบ่งบอกได้ว่าจำเลยได้กระทำโดยทุจริต หรือเข้าไปในอสังหาริมทรัพย์ของผู้อื่นโดยปราศจากเหตุอันสมควร ศาลฎีกาก็ถือว่าฟ้องโจทก์สมบูรณ์แล้ว (ฎ.6711/2539 และ ฎ.2902/2547)

1.7 เหตุฉกรรจ์ที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษจำเลยหนักขึ้นตามบทมาตราใด โจทก์ต้องบรรยายลักษณะของเหตุฉกรรจ์ตามบทมาตรานั้นมาในคำฟ้องด้วย

เช่น อันตรายสาหัสตาม ป.อ. ม.297 นั้นมีอยู่หลายกรณี โจทก์จึงอยู่ในบังคับที่ต้องบรรยายฟ้องให้ปรากฏด้วยว่า ผู้ถูกกระทำได้รับอันตรายสาหัสอย่างไร (ตามอนุมาตราใด) มิฉะนั้นศาลย่อมลงโทษจำเลยตามป.อ. ม.297 ไม่ได้ คงลงโทษได้เพียงตามป.อ. ม.295 เท่านั้น (ฎ.6416/2534)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8268/2550 โจทก์บรรยายฟ้องเพียงว่าจำเลยกับพวกร่วมกันพยายามฆ่าผู้เสียหายซึ่งเป็นความผิดตาม ป.อ. มาตรา 288 ประกอบมาตรา 80 และ 83 แม้โจทก์จะอ้างมาตรา 289 มาในคำขอท้ายฟ้องด้วย แต่โจทก์มิได้บรรยายฟ้องว่าจำเลยพยายามฆ่าผู้เสียหายอย่างไร จึงมีลักษณะเป็นเหตุฉกรรจ์ตามมาตรา 289 ศาลจึงลงโทษจำเลยตามมาตรา 289 ไม่ได้ เพราะเป็นเรื่องนอกเหนือไปจากที่โจทก์ฟ้องและไม่ใช่เรื่องที่โจทก์ประสงค์ให้ลงโทษ คงลงโทษจำเลยได้เพียงฐานร่วมกันพยายามฆ่าผู้เสียหายเท่านั้นตาม ป.วิ.อ. มาตรา 158 และ 192 วรรคสี่ ประกอบ พ.ร.บ.จัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัวฯ มาตรา 6

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2418/2554 ตาม ป.อ. มาตรา 265 บัญญัติว่า “ผู้ใดปลอมเอกสารสิทธิ...” อันถือว่าเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานนี้ เมื่อตามคำฟ้องของโจทก์ไม่ปรากฏ